

Nieuwsbrief Oktober 2025

Kunstdorp Grimbergen VZW is een vereniging die het artistiek erfgoed van Grimbergen (de deelgemeenten inbegrepen) wil bestuderen, beschermen en laten uitstralen. In deze nieuwsbrief presenteren we u dat erfgoed en informeren we u over onze activiteiten.

Beste kunstvrienden,

Hoe trotseerde je de soms tropische temperaturen van de voorbije zomer? Met de voeten in een voetbadje? Ik heb zo al enkele jaren twee opties: op hete dagen is het heerlijk toeven in oude kerken, vooral Romaanse kerken met hun kleine ramen zijn mooie, koele plekken; een andere optie is het bezoek aan een museum.

Eugène Boudin, Vrouwen op het strand van Berck, 1881

In musea doet men er alles aan om een constante temperatuur van 20° en een luchtvochtigheid van 55% te bewaren. Ik kreeg de kans om de voorbije zomer in Parijs het Musée Marmottan-Monet te bezoeken. Tot eind augustus liep daar de tentoonstelling: "Boudin, le père de l'impressionisme." Eugène Boudin, afkomstig uit Normandië, is vooral bekend om zijn marines en strandtaferelen.

Hij ontketende een ware revolutie in de landschapsschildering door als één der eersten buiten, en plein air, te schilderen. De weergave van de natuurelementen en de atmosferische omstandigheden openden de weg naar een nieuwe kunststroming: het impressionisme.

In hetzelfde museum bevindt zich een mooie collectie van Monets werken. Naast enkele van zijn beroemde waterlelies te Giverny hangt er ook het iconische schilderij "Impression soleil levant" (1872). Monet, die deelnam aan een tentoonstelling, moest in allerijl nog een naam verzinnen voor het schilderij met zicht op de haven van Le Havre. Vermits het zicht nogal flou was en het schilderij niet kon doorgaan als zicht op Le Havre, koos hij voor de naam Impression soleil levant. Een bekende recensent noemde de tentoonstelling: "L'exposition des impressionnistes". De rest is geschiedenis.

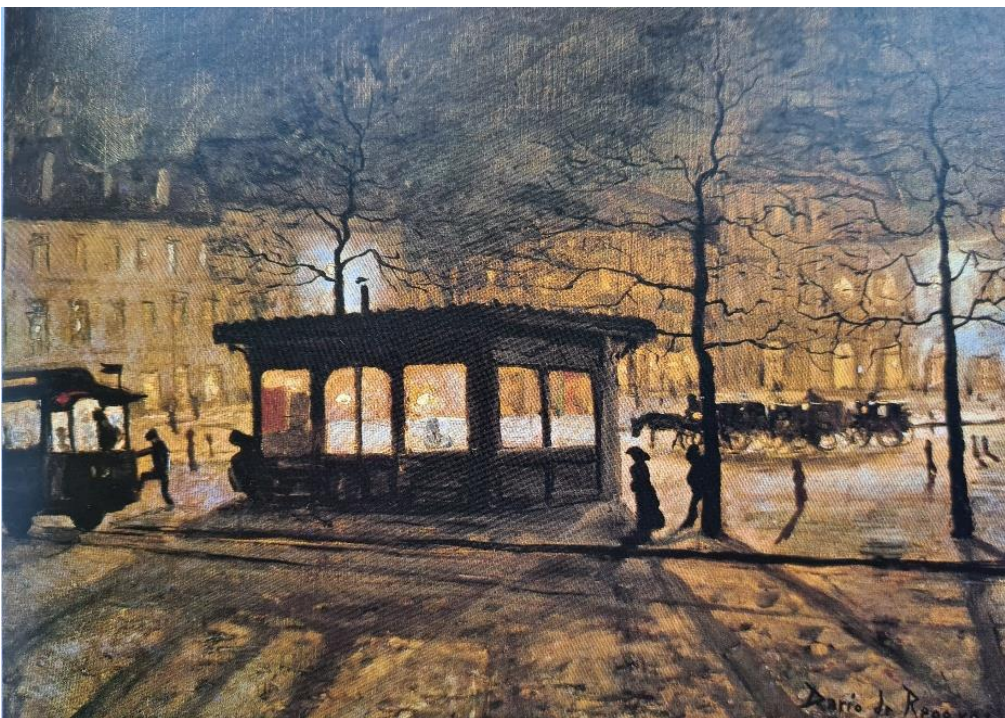
Marc Van Godtsenhoven, voorzitter Kunstdorp Grimbergen

MET ANDERE OGEN

Er bestaat een redelijke kans dat de naam De Regoyos u niets zegt. Dario de Regoyos (1857 – 1913) was een Spaanse schilder die in het laatste kwart van de negentiende eeuw geregeld in ons land verbleef. Hij kon het goed vinden met de kunstenaars van de groep *Les Vingt*. Zo hebben James Ensor, Theo Van Rysselberghe en enkele anderen hem geportretteerd, meestal met zijn gitaar waar hij graag op improviseerde.

Deze exotische figuur hield van Brussel en van de omgeving van de stad, de zones waar stad en platteland met elkaar in concurrentie gingen. Hij was een rasechte pleinairist en een onvermoeibare wandelaar. Hij had oog voor de verborgen aspecten der dingen en wist zijn vrienden hier ook voor te begeisteren.

Ooit nam hij wekenlang dichters Emile Verhaeren op sleeptouw in het onherbergzame binnenland van Spanje om de authenticiteit ervan bloot te leggen. Zou het kunnen dat hij op zijn omzwervingen buiten Brussel ook Grimbergen zou hebben aangedaan? Voorlopig bestaat daar nog geen bewijs van.

Dario de Regoyos, Brussel Noord

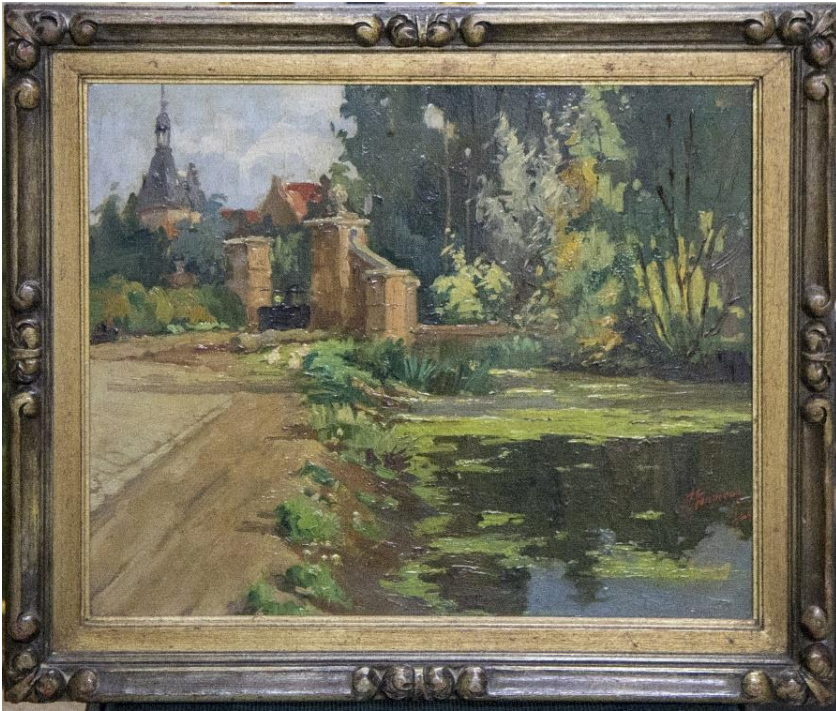
De lantaarns van de wachtende huurrijtuigen werpen een zachte gloed, zo ook de spaarzame verlichting van de paardentram.

Het felle wit-blauwige licht is afkomstig van de straatverlichting met gas; op elektrische openbare verlichting is het nog een paar jaartjes wachten. Uit cafés en restaurants stroomt een warme, uitnodigende gloed.

En dan pas herkennen wij het grote gebouw rechts. Het is het Noordstation aan het Rogierplein. Het is opmerkelijk dat de schilder dit beeldbepalend monument behandelt als een soort bijkomstigheid. Al zijn aandacht gaat naar het banale tramhokje, waar hij nog de schaduw van een wachtende reiziger ontwaart.

Ik vind dit schilderij fascinerend omdat het zo mooi aantoont dat de schilder de regisseur is van zijn eigen werk. Hij kiest autonoom wat hij wil schilderen en hoe hij dat doet. De realiteit wordt door hem met andere ogen waargenomen.

Maar daarom is het mij nu niet te doen. Kijk naar bijgevoegd schilderij, afkomstig uit een privéverzameling en wellicht voor het laatst in ons land te zien geweest tijdens vorige editie van Europalia Spanje, veertig jaar geleden. Het dateert uit 1882 en heet *'Effets de Lumière'* [*Lichteffecten*]. Dat is inderdaad wat hem boeit aan dit plein dat op een sombere winteravond door diverse lichtbronnen verlicht wordt.

Dit geldt ook voor de kunstenaars die Grimbergen als onderwerp gekozen hebben. Neem nu Victor Fermeus (1894 – 1963) en kijk hoe hij het Prinsenkasteel in beeld brengt. Hij heeft zijn schildersezal neergezet vlak voor de bocht in de Lage Steenweg, ter hoogte van de dorpsmidse. Filomeen ('de Grimbergse honderd-en-vijfjarige') zal raar opgekeken hebben van die vreemde snuiter met al zijn mysterieus gerief.

Daar tovert Fermeus hetgeen hij ziet om tot een echte compositie die ons met het grootste gemak op het verkeerde been zet. Wij zien namelijk, net over de slotgracht, de toegangspoort tot een kasteelpark. Het torentje van het slot priemt tussen het groen. De compositie is af. Zo is het goed.

Niemand hoeft te weten dat de sloot op de voorgrond een relict is van het verdwenen Speelbroekkasteel en dat het torentje helemaal niet tot het Prinsenkasteel behoort, maar wel de ingang van het gemeentehuis bekroont. Is Fermeus een bedrieger? Zeker niet. Hij heeft gewoon wonderwel gezien dat al die disparate elementen tot een harmonische eenheid kunnen samengevoegd worden, zonder de waarheid geweld aan te doen.

Een ander voorbeeld: de tekenaar Steven Wilsens, (1937 – 2023), die net als Van Gogh enkel met zijn voornaam signeerde. In de jaren zestig en zeventig reisde hij heel het land door om er de schoonheid van in beeld te brengen en ook wel de afbraakwoede en milieuvervuiling aan te klagen.

Deze prent heeft eigenlijk geen onderschrift nodig, alles staat erin verwerkt... nederig rondom de Premonstratenzerabdij geschaard. De schitterende barokke abdij- en parochiekerk heeft een toren van zestig meter en herbergt 48 klokken.

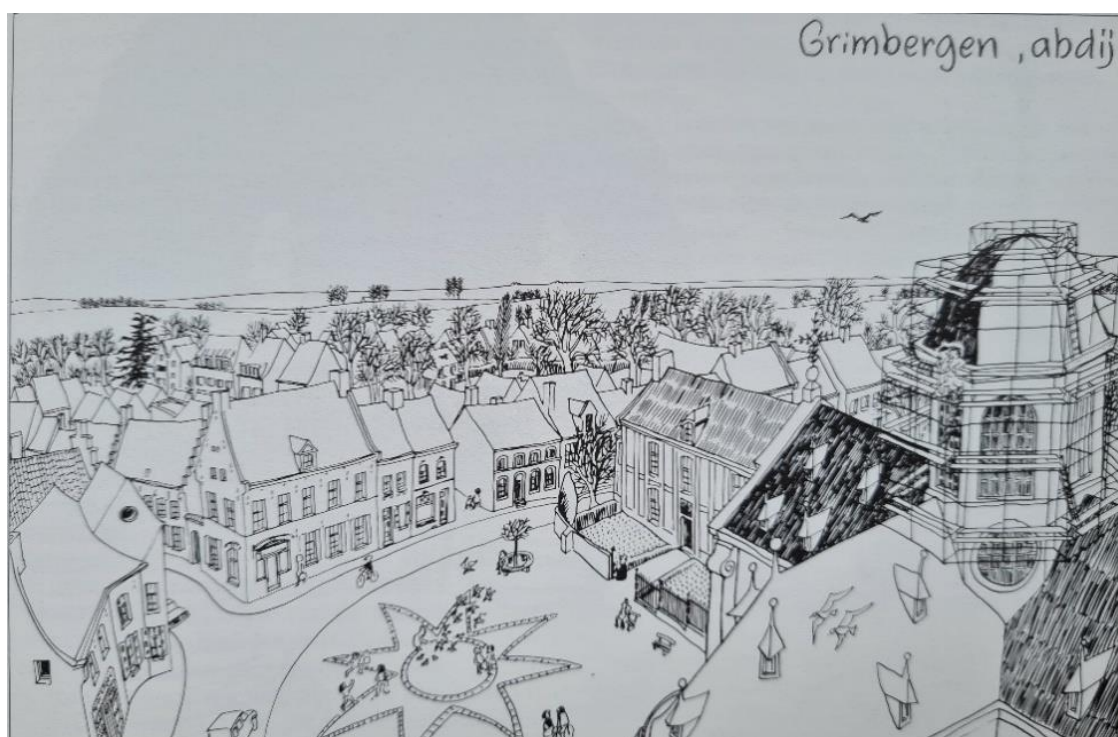
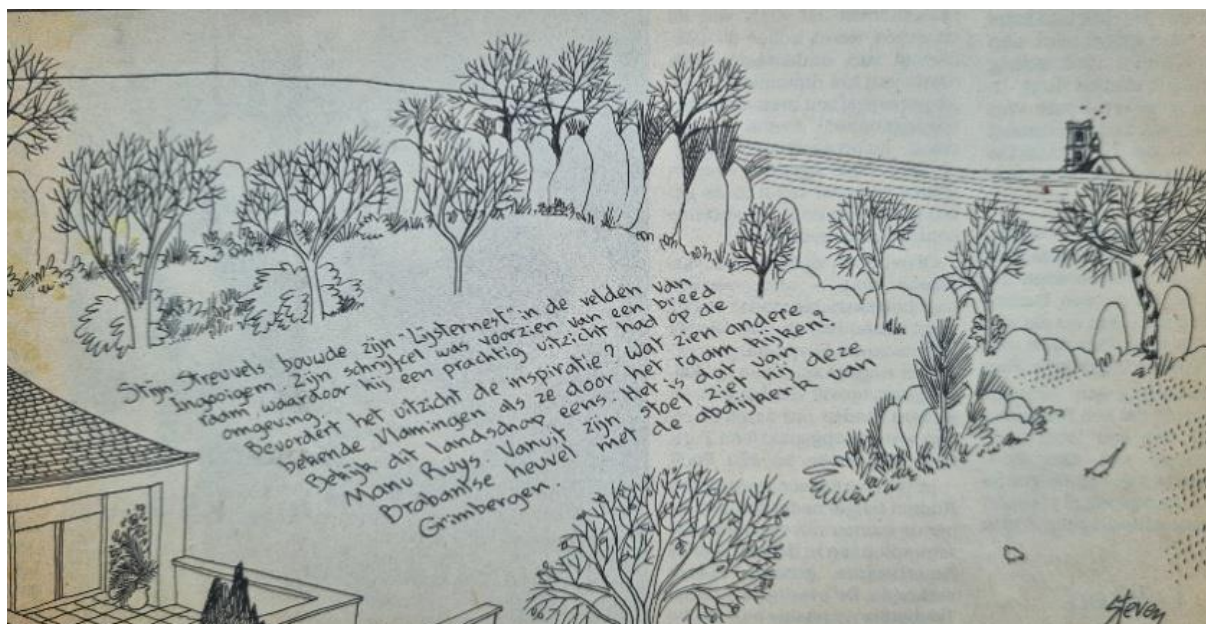
Grote kranten waren vaste afnemers van zijn sfeervolle tekeningen. Heel vaak legde hij ook zaken vast waarvan hij voorvoelde dat zij zouden verdwijnen.

Kijk naar dit, op het eerste gezicht, klassiek beeld van een Paasdag in Grimbergen. Op eerlijke wijze verdeelt hij zijn aandacht tussen de mooie barokkerk en zijn licht chaotische omgeving: de achterkant van de huizen op de Lage Steenweg en Kerkplein, de rondscharrelende kippen in een licht verwaarloosde boomgaard en vooral de frituur in een niet nabootsbare koterij stijl.

Steven zegt: *'Deze prent heeft eigenlijk geen onderschrift nodig, alles staat erin verwerkt; behalve dan de geur van de frieten en het prachtige klokkenspel van de beiaard.'*

Hoe vaak zijn wij hier niet achteloos voorbijgelopen? Het vraagt een kunstenaarsoog om het op te merken.

Ook Steven heeft gemerkt dat de abdijtoren met zijn typische vorm de brede omgeving domineert. Tijdens een bezoek aan journalist Manu Ruys te Meise, kan hij er niet naast kijken. Vrij exact geeft hij het uitzicht weer dat de vroegere hoofdredacteur van *De Standaard* vanop zijn werkplek heeft. Voorbij de mooi aangelegde tuin strekt zich het Brabants landschap uit, met op de achtergrond onze abdij. Een atypisch beeld maar toch ergens vertrouwd.

Tijdens een ander bezoek beklimt hij de toren en trakteert hij ons op een onverwacht, maar interessant beeld van het kerkplein. Hij verbloemt niet dat de restauratie van de abdijkerk (van basiliek is dan nog lang geen sprake) nog in volle gang is. De viering van achthonderdvijftig jaar abdij in 1978 komt er aan. De lantaarn op de viering staat in de stellingen; de bekroning met wereldbol en kruis is voorlopig weggenomen. Op het plein heerst een gezellige drukte. Steven houdt van die onregelmatige huizen die tegen elkaar aanleunen. Op de grond worden duiven gevoed, dat kon toen nog. Rond de toren vliegen meeuwen. Sorry, geen kraaien.

Rik Sauwen

DE 'OYENBRUGMOLEN EN OMGEVING' EN HET 'OYENBRUGPARK'

De omgeving van een watermolen is vanzelfsprekend in de eerste plaats de beek en de vallei. Gelukkig is de Maalbeekvallei met drie watermolens sinds 1980 bij KB beschermd. De beslissing om de vallei te beschermen werd gemotiveerd 'omwille van de natuur- en erfgoedwaarden en het algemeen belang gevormd door de artistieke waarden'.

Lang geleden, in 2005, stelde de Oyenbrugmolen een educatief project voor: 'Oyenbrugmolen en Omgeving'. Een voorbeeldproject dat de natuurwaarden in de omgeving van het beschermde erfgoedmonument, de Oyenbrugmolen, wil versterken.

Het agentschap Onroerend Erfgoed reageerde van meet af aan opmerkelijk enthousiast.

Van het één kwam het ander.

Het beheersplan van de Oostelijke Maalbeekvallei werd gelukkig door de VLM (de Vlaamse Landmaatschappij) opgepikt en is in een meerfasig landinrichtingsplan in uitvoering. Fase 1, het Oyenbrugpark en de hoogstamboomgaard die aansluit bij de erfgoedwaarden van de Oyenbrugmolen, is klaar.

Tijdens de Open Monumentendag werd het park geopend. Niet zonder moeite, maar gelukkig kreeg het de juiste naam: Oyenbrugpark.

Die naam verwijst naar het adellijk geslacht van belangrijke vazallen van de Heren van Grimbergen. Ze kozen hun familienaam naar het leen dat ze bestuurden. Oye is middelnederlands en betekent "land aan de waterloop" en brug is afgeleid van "broek" of moeras. De heren 'van Oyenbrugge' bouwden een waterburcht in 't oye aan de Heyenbeek, later de Maalbeek. Een nieuwe naam, die gebruikt wordt sinds de waterloop helemaal heraangelegd was om te malen met de 4 grote watermolens.

De burcht van Oyenbrugge stond er van de 12de tot de 18de eeuw. Restanten en relictten blijven zichtbaar aanwezig.

Poddegemstraat 183 – voor verbouwing

*na recente verbouwing tot hedendaagse woning
de evolutie van de 'voordeur' is zichtbaar.*

Le Roy: Gravure van het Castellum cum Dominio van Oyenbrugge, uit Vermakelykheden van Brabant en deszelfs onderhorige Landen. Uitgegeven: 'Door den Heer De Cantillon in 1770'

Op de gravure, die getekend is met de rug naar de Heyenbeek (nu de Maalbeek) staat centraal: de ophaalbrug naar het kasteel van Oyenbrugge. Oorspronkelijk opgericht als een middeleeuwse verdedigingsburcht en in de 16de eeuw omgebouwd tot een beter bewoonbaar geheel.

Links van de brug zien wij de toegangspoort naar het neerhof. De overspanningsboog aan de andere kant van de toegang, in de lokale harde kalksteen, is vandaag nog zichtbaar in de woning Poddegemstraat 183. Het langgerekte gebouw met het torentje tegenover het kasteel was het voormalige neerhof. Vandaag zijn het 2 woningen met een lange geschiedenis.

De gravure toont het kasteel al enigszins in verval. Het zal verdwijnen rond het midden van de 18de eeuw. Wanneer De Cantillon in 1770 zijn vertaling van het werk van Sanderus: 'Chorographia sacra Brabantiae' uit 1659 uitgeeft is het kasteel al lang verdwenen.

Ons rest behalve de relictien: de historie, de gravure en de archieven. Zo zit er in het archief van de Abdij van Grimbergen een document uit 1755: de rekening waarmee Mattheus Van Campenhout betaald wordt voor: "de fondeelsels van het afgebroken kasteel te helpen decken met gruyts ende aerde". Die gedekte funderingen van de waterburcht van Oyenbrugge zitten er trouwens nog steeds.

Ook de kapitelen met de aanzet van de kruisgewelven en enkele gotische raamopeningen met de typische spitsbogen van de voormalige Sint Annakapel bleven bewaard.

De woning met huisnummer 183 voor er een echte Poddegemstaat was. Het koor van de kapel is goed te zien.

De Sint Annakapel voor de recente verbouwing tot een hedendaagse woning.

Kapitelen en spitsbogen

Het toponiem Oyenbrug komt voor in de naam van de straat en de watermolen en vanaf nu ook in de naam van het Oyenbrugpark. En zo is het goed.

In de volgende fase zullen ook wandelpaden ingericht worden aan de zuidelijke oevers van de Maalbeek. De Oyenbrugmolen ligt dan midden een prachtig wandelgebied waar natuur en monumentaal erfgoed van tel zijn. Het Oyenbrugpark vergroot de beleving van natuur, erfgoed en geschiedenis in dit bijzondere gebied. De recreant is hartelijk welkom.

De familienaam van Oyenbrugghe blijft ook bewaard in de naam van de watermolen. De Oyenbrugmolen, gebouwd in 1623, na de verwoestingen tijdens de godsdienstoorlogen, in betere tijden dus, maalt nog steeds. Na vele houten waterwielen, die eeuwen lang draaiden kwam er, in 1899, een turbine. Geïnstalleerd in een kanaal binnen de molen.

Onze Grimbergse pleinairisten zochten naar pittoreske plaatjes en waren gek op waterwielen. Ze schilderden de andere molens, vele, vele malen. Ook de afstand van het dorp en de tramhalte bij het Bareelke speelden een rol. Wie stapt er, met zijn schildergerief geladen, 2 molens met een waterwiel voorbij om de Oyenbrugmolen 'zonder' te schilderen?

Wij kennen toch enkele schilderijen van de Oyenbrugmolen aan de Maalbeek.

Victor Fermeus, Oyenbrugmolen

De werkbrug over de volgestuwde Maalbeek leidt naar een nutsgebouw op de andere oever. Als je heel goed kijkt zie je rechts van de molendeur het frame waarin een schuif de instroom-opening naar de turbine afsluit. Klaar om te malen

Prosper Dewit, Le moulin blanc

Een indruk van kleur en licht maar vanuit hetzelfde standpunt. Reflectie van de gebouwen en enkele personages in de volgestuwde beek.

Een schets met verve, penseel en pallet, à la Betigny. Het nutsgebouw aan de overkant, met de schouw van de broodoven en het huizeken staat op de fundering van een andere relict van 't Oyenbrugghe: Lachaertsmolen. De bocht in de beek is duidelijk zichtbaar. Die liep hier ooit rechtdoor op het waterwiel van de middeleeuwse molen.

Ernest Betigny, Oyenbrugmolen

Enkele jaren geleden, net voor de restauratie schilderde Mark de Oyenbrugmolen nog zonder waterwiel. Hij werkt graag in openlucht, en is de bezieler van een nieuwe generatie Grimbergse pleinairisten. Sinds 2020 draait er een waterwiel bij de molen. Een nieuwe bron van inspiratie.

Mark Keppens, Oyenbrugmolen

Mark werkt aan een artistiek project rond de Maalbeek. 'Eeuwige waterwielen' zijn ook kunstzinnige hefbomen.

Erik Van Hemelrijck

Met jullie hulp gaan we in een volgende nieuwsbrief op zoek naar onze Grimbergse Pleinairisten.
Wie zijn de schilders op bovenstaande foto's?
Wie heeft er nog meer foto materiaal?

Laat het ons weten via info@kunstdorpgrimbergen.be

Geloof je in het initiatief van Kunstdorp Grimbergen ?

Word dan lid van Kunstdorp Grimbergen vzw door 10 euro over te schrijven op rekeningnummer BE76 0019 1377 1095 met vermelding van naam en adres. Stuur eveneens je mail-adres naar info@kustdorpgrimbergen.be. Je blijft dan onze nieuwsbrieven ontvangen en steunt de werking van de vzw.

Vzw Kunstdorp Grimbergen wordt gesteund door volgende sponsors:

Redactie van de nieuwsbrief : hubert.swalens@skynet.be; wil je de nieuwsbrief niet verder ontvangen, stuur dan een kort bericht naar info@kustdorpgrimbergen.be